

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. III. An actus humani desumant à fine operantis aliquam bonitatem vel malitiam, specie diversam ab ea quam habent ex objecto?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

tantum uno instanti, non habebit bonitatem aliquam aut malitiam ex circumstantia durationis, sed solum ex objecto. Sed hæc opinio, licet videatur plausibilis, vera tamen non est: nam sicut voluntas operatur bene aut male in genere moris, bonitate aut malitia substantiali, quia habet objectum bonum aut malum; ita operatur bene aut male bonitate aut malitia accidentali, quia ejus operatio exercetur cum plena advertentia rationis in hoc instanti: Ergo licet actus uno tantum instanti duret, habet tamen aliquam bonitatem aut malitiam ex circumstantia durationis.

46. Confirmatur: Quilibet actus dum incipit, habet specialem aliquam difficultatem, sive statim desinat, sive non, quam non habet postquam semel incepit; ad quod alludit Poëta, dum dicit: *Dimidium facti qui bene cepit habet*: sicut etiam dum continuatur, habet aliquam difficultatem, quam adhuc non habet dum incipit; ob quam rationem ad perseverandum in bono requiritur specialis virtus, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 137. art. 1. Sed hæc difficultates distinctæ sunt ab ea quam habet actus ex objecto: Ergo ratione utriusque habet actus aliquid bonitatis supra eam quam defumit ex objecto, sicque licet uno tantum instanti duret, habet aliquam bonitatem aut malitiam ex circumstantia durationis.

47. Ex dictis inferes cum D. Thoma art. 10. & 11. hujus quaestionis, circumstantias interdum mutare speciem bonitatis vel malitiae moralis, aliquando eam non mutare, sed duntaxat augere intra eandem speciem.

Probat: Ubi est specialis aliqua conformitas vel difformitas ad regulas morum, ibi est nova species bonitatis aut malitiae moralis: Sed circumstantiae interdum habent specialem conformitatem vel difformitatem ad regulas morum, diversam omnino & alterius lineæ ab ea quæ est in objecto; ut patet cum aliquis furatur ad fornicandum; deformitas enim, quæ est in fornicatione, est diversæ rationis & speciei ab ea quæ reperitur in furto: Ergo circumstantiæ interdum trahunt actum humanum ad moralitatem diversæ speciei ab illa quæ est in objecto.

Quod autem aliquando non mutant speciem bonitatis aut malitiae, sed eam duntaxat augent intra eandem speciem, patet eadem ratione: interdum enim circumstantiæ non dicunt specialem ordinem conformitatis vel difformitatis ad regulas morum, sed tantum modificant ordinem objecti ad easdem regulas; sicut cum quis elicit actum odij vel amoris intensissimum; intensio enim actus non trahit ipsam ad moralitatem diversæ rationis & speciei ab ea quam habet ex objecto, sed tantum ipsam E

A cialiter agimus; S. Doctorem imitantes, qui specialiter de hac circumstantia differit art. 4. hujus quaestionis, ubi quaerit *an actio humana sit bona vel mala ex fine*? Disputant autem Interpretes, an nomine finis intellexerit finem operis vel operantis? Cui difficultati breviter respondeo, haud dubie D. Thomam nomine finis intellexisse finem operantis, sive extrinsecum, non autem finem operis, sive intrinsecum. Ratio est, quia D. Thomas loquitur de fine secundum quod distinguitur ab objecto, aliàs actum ageret, & bis idem repeteret, cum art. 2. quaerit *utrum actio hominis habeat bonitatem vel malitiam ab objecto*? Sed finis distinctus ab objecto est finis operantis, non verò finis operis; iste enim coincidit cum objecto, & est ille in quem actio sua naturâ immediatè tendit: Ergo D. Thomas loquitur de fine operantis, non verò de fine operis. Hoc præmissis: pro resolutione difficultatis propositæ

Dico primò: humana actio interdum ultra bonitatem, vel malitiam, quam sumit ex objecto, habet aliam ex fine operantis. Dixi *interdum*, quia aliquando non datur in actione humana finis operantis distinctus à fine operis, ut cum quis facit eleemosynam ex solo fine misericordiae, qui est subvenire alienæ miseriae, vel reddit debitum ex amore justitiæ.

C Conclusio sic explicata probatur primò auctoritate D. Thomæ, qui eam expressè docet hic art. 4. in corp. ubi ait: *Actiones humanae, & alia quorum bonitas dependet ab alio, habent rationem bonitatis ex fine à quo dependent, præter bonitatem absolutam quæ in eis existit*. Et subdit: *Sic igitur in actione humana bonitas quadruplex considerari potest. Una quidem secundum genus, prout scilicet est actio, quia quantum habet de actione & entitate, tantum habet de bonitate. Alia verò secundum speciem, quæ accipitur secundum objectum conveniens. Tertia secundum circumstantias, quasi secundum accidentia quadam. Quarta autem secundum finem, quasi secundum habitudinem ad bonitatis causam*. Ubi S. Doctor bonitatem naturalem actionis vocat genericam, non quia sit genus ad alias bonitates (potius enim comparatur ad illas sicut subjectum ad accidentia) sed quia consequitur rationem genericè communem actionis physicè spectatæ. Bonitatem verò moralem, quæ est ex objecto, *absolutam* appellat, non quòd non dicat habitudinem transcendentalem ad objectum, sed ut distinguat illam à bonitate, quæ est ex fine operantis; hæc enim non convenit actioni, nisi prout ab agente ordinatur ad ulteriorem finem; cum tamen illa ipsi conveniat antecedenter ad ordinationem in ulteriorem finem.

Probat secundò conclusio ratione D. Thomæ. Quilibet res sicut se habet ad esse, ita & ad bonitatem; unde quorum esse ab alio non dependet, etiam bonitas eorum non dependet ab alio, ut patet in Personis Divinis: Sed sicut esse rei dependet ab agente & forma, ita bonitas & esse actionis humanæ dependet à fine; cum omnis actio humana sit propter finem: Ergo præter bonitatem quam habet ex objecto, aliam defumit à fine extrinsecò, ad quem ordinatur ab agente, quæ nihil aliud est quam habitudo actus ad talem finem ut rectæ rationi consonum. Unde qui facit aliquid ex voto, ultra honestatem operis, addit honestatem & meritum religio-

ff ij

ARTICULVS III.

An actus humani desumant à fine operantis aliquam bonitatem vel malitiam, specie diversam ab ea quam habent ex objecto?

48. **L**ICET finis sit una ex circumstantiis, de quibus disputavimus articulo præcedenti, scilicet circumstantia *Cur*: nihilominus quia præcipua est, & habet rationem principij respectu humanarum actionum, de illa scotism ac spe-

Tom. III.

nis, & qui furatur ad mœchandam, præter peccatum furti, committit peccatum fornicationis vel adulterij.

51. Ad majorem hujus conclusionis intelligentiam, advertendum est, quòd ut actus recipiat bonitatem à fine operantis, non sufficit quòd talis finis sit bonus absolutè, sed insuper requiritur quòd sit proportionatus actui, qui in ipsum ordinatur, aliàs vitiatur actus: unde licet celebrare, vel orare, sit actus bonus ex objecto; & curare de bonis temporalibus, sit finis bonus: tamen si quis oret, vel celebret propter temporalia, tanquam propter finem principalem, actus redditur malus ex improportione finis, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 83. art. 6. ad 1. 3. & 4. Ratio à priori est, quia bonum morale est idem quod conveniens rationi: Sed rationi non convenit, quòd majus bonum ad minus ordinetur ab operante in finem minus bonum, quàm sit ille ad quem ex natura sua ordinatur, non est bonus moraliter, sed malus.

52. Ex quo inferes eum, qui exercet aliquem actum honestum (quales sunt actus qui ad conservationem individui vel speciei ordinantur) propter solam delectationem, peccare: quia bonum nobilius ac superius, nempe honestum, refert ad inferius & minus perfectum, nimirum ad bonum delectabile. De quo fufius infra, cum de indifferentia actuum humanorum agemus.

53. Dico secundò: Bonitas aut malitia, quam actus humanus desumit à fine operantis, est diversa specie ab ea quam habet ab objecto.

54. Patet etiam hæc conclusio: quia bonitas ex objecto est unica, invariabilis, & essentialis actui: bonitas verò ex fine operantis est multiplex, & variabilis ex beneplacito operantis, & accidit actui: Ergo istæ bonitates specie differunt. Idem constat de malitia: cum enim quis furatur ut fornicetur, malitia fornicationis, quæ huic actui ex ordinatione in finem illum advenit, specie differt à malitia injustitiæ, quam habet ex objecto, & quæ ipsi essentialis est, & ab eo inseparabilis.

55. Dices, Bonitas, vel malitia, desumpta ex fine, est generica respectu bonitatis, quæ desumitur ex objecto, ut docet D. Thomas hic art. 7. Sed bonitas generica non distinguitur specie à bonitate specifica, neque realiter, sed solum ratione, ut animal ab homine: Ergo bonitas ex objecto, & bonitas ex fine, non distinguuntur specie.

56. Sed contra primò: D. Thomas hic art. 4. ad 3. docet unam istarum bonitatum ab alia separari, alia manente; quod & experientia constat, cum operans possit actum elemosynæ ordinare, vel non ordinare ad pœnitentiam: Sed hoc esset impossibile, nisi realiter distinguerentur: Ergo &c.

57. Deinde genus & species per se ad invicem ordinantur: Sed bonitas ex objecto, & bonitas ex fine, non ordinantur per se; cum ordo in finem operantis, per accidens adveniat actui ex beneplacito ejus: Ergo non se habent ut verum genus & species. Unde, cum D. Thomas loco citato docet, quòd bonitas quæ est ex fine, est veluti generica, loquitur de genere similitudinariè & metaphoricè dicto.

58. Quæres ad complementum hujus questionis, utrum ut actus sit bonus moraliter, suffi-

ciat bonitas finis proximi, seu objecti; an verò necessariò ultra illam requiratur, quòd ad aliquem finem remotum, putà ad Deum ordinetur?

Respondeo quòd quando actus est bonus, & honestus ex fine proximo, seu objecto, non indiget ordinari in ulteriorem finem, ad hoc ut sit moraliter bonus, sed sufficit quòd non apponatur finis malus, vel alia mala circumstantia: v. g. qui dat elemosynam, intendens solum honestatem elemosynæ, hoc est sublevare alienam miseriam, & non apponens alium finem, facit opus moraliter bonum; & similiter qui jejuna ut carnem subjiciat rationi, & sic de aliis. Ratio est, quia talis actus ex fine proximo, seu objecto habet honestatem, & bonitatem moralem: Ergo ut sit moraliter bonus, non est necessarium quòd illam à fine extrinseco participet.

Addo quod sicut lapis ex natura sua tendit in centrum, ut in terminum & finem sui motus, nisi violenter sursum impellatur ab agente extrinseco, ita quodlibet opus, ex objecto & ex natura sua bonum & honestum, tendit in Deum ut luminis rationis, ac totius boni honesti auctorem, nisi violenter ab homine in finem malum referatur: unde qui elicit actum honestum & bonum ex objecto, nullam apponendo malam circumstantiam, censetur, interpretativè saltem, operari propter Deum; quod ad bonitatem moralem actuum humanorum sufficit. Sed de hoc fufius in tractatu de gratia, cum ostendemus contra Jansenium omnia opera infidelium non esse peccata.

DISPUTATIO IV.

De Concurſu multiplicis Moralitatis in eodem actu.

EXPLICATIS principiis moralitatis, restat agendum de concursu & comparatione diversarum specierum moralitatis respectu ejusdem actus, ut constat quo pacto sint aut non sint in eo compossibiles, & quem ordinem observent. Unde sit

ARTICVLVS PRIMVS.

Verum idem numero actus possit simul habere duas species moralitatis, putà bonitatem ex subjecto, & malitiam ex fine operantis, vel e contra?

S. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

SUPPONO contra Gabrielem, & quosdam alios, eundem numero actum à voluntate elicitum, posse successivè esse moraliter bonum, & malum, sive transire de bono in malum, & e contra. Bonum enim & malum morale se habent respectu actus voluntatis, sicut verum & falsum respectu actus intellectus: Sed idem numero actus intellectus potest successivè esse verus & falsus, ex sola variatione objecti, ut